

ایستادگی در برابر سنت غلط

سیده انسیه، نو عروس نوزده ساله ای که خود و همسرش دانشجو هستند، معتقد است مبلغ مهریه، به هیچ وجه تعیین کننده موفقیت یا ناکامی زندگی مشترک نیست؛ به همین دلیل باینکه مادر، خاله هاودیگر دختران فامیلش مهریه بالای صد سکه دارند، «مهرالسنه» را انتخاب کرده است: وقتی سنتی، ولو با قدمت، غلط باشد، باید جلویش را گرفت؛ هر چند این جلوگیری محدود به خودمان باشد و ما تنها افرادی باشیم که مخالفت می‌کنند. من بارها شاهد ازهم پاشیدن زندگی‌ها بر سر مهریه بوده‌ام و این سؤال مدام در ذهنم تکرار می‌شده است که چرا باید چنین شود، اما راهکاری هم برایش پیدا نمی‌کرده‌ام و تصور می‌کرده‌ام که امکان شنا کردن خلاف جریان رودخانه وجود ندارد؛ تااینکه در شانزده سالگی باخانمی آشناشدم که ازدواج‌آسان انجام داده بودو به مهریه پایینش اشکارا افتخار می‌کرد؛ دیگر باور کردم که می‌شود درست عمل کرد و من هم می‌توانم به وقتش مثل او مهریه مناسب تعیین کنم.

برای انسیه بیش از حرف دیگران و چشم و هم چشمی‌ها، رضایت امام زمان ^(عج) مهم بود؛ ازاین رو نه تنها مهریه مناسب معین کرد، بلکه سایر رسوم تشریفاتی ازدواج را هم حذف کرد؛ مادیات در ازدواج برایم اهمیتی ندارد و خوشبختی را در ایمان و اخلاق می‌دانم. از طرفی توصیه رهبر معظم انقلاب، به عنوان نایب امام زمان ^(عج)، به مهریه چهارده سکه راکه دیدم، احساس وظیفه کردم که اطاعت کنم. طبعاًسخت بودو زیاد سرزنش شدم، ولی پاسخی می‌دادم که اگر مهریه تضمینی برای خوشبختی بود، زندگی‌هایی که با مهریه بالا تشکیل می‌شدن نباید هرگز به مشکل می‌خوردند، درحالی‌که همه ما نمونه‌های بسیاری ازاین دست دیده‌ایم.

جای مهریه را خالی گذاشتم تا داماد پر کند

شهره کارشناس ریاضی و از دختران دهه شصتی است که در سال ۱۳۸۶ ازدواج کرده و حالا مادر چهار فرزند است. به نظر او دختران با والدینی که مهریه بالا تعیین می‌کنند، تصورشان این است که تضمین پایداری زندگی و احساس تعهد بیشتر مرد است؛ اما واقعیت این است که مرد اگر اهل زندگی نباشد، زن حاضر است از همه حق و حقوقش بگذرد و با او زندگی نکند. برخی دیگر هم مهریه را نشان دهنده شأن و منزلت دختر می‌دانند و فکر می‌کنند هرچه مهریه بالاتر باشد، شأن دختر هم بالاتر است. عده‌ای هم از سر چشم و هم چشمی مهریه بالا می‌خواهند؛ این دلایل برایم خیلی غیرمنطقی به نظر می‌آمد. من شان زن را بالاتر از آن می‌دانستم که چند سکه تعیین‌کننده آن باشد؛ از چشم و هم چشمی هم متنفر بودم. از طرفی بعد از مطالعه زندگی علما، بزرگان دینی و شهدا دیدم باینکه زندگی موفقی داشته‌اند، مهریه و جهیزیه آن چنانی در زندگی هیچ‌کدامشان نبوده است؛ بنابراین نباید چشم بسته تقلید می‌کردم. تصمیم گرفتم به سهم خودم جلوی ترویج این رسم نادرست را بگیرم و رضایت خدا (که مهم‌ترین عامل موفقیت زندگی است) برایم مهم‌تر از رضایت افراد باشد. به همین دلیل باینکه در فامیلان کف مهریه‌ها از ۲۵۰ سکه شروع می‌شود، من سنت شکنی کردم. در جلسه خواستگاری که درخواست‌ها را مکتوب می‌کردیم، به پدرگفتم جای مهریه را خالی بگذار تا خود خانواده داماد نظر بدهند که آن‌ها هم چهارده سکه نوشتند. والدینم مخالفتی نداشتند ولی از فامیل کنایه‌هایی می‌شنیدم که نشنیده گرفتم. آن‌ها هم می‌دانستند حرف‌شان اثری ندارد و من آگاهانه تصمیم گرفتم. ام‌ زمان که گذشت، خودشان دیدند دخترانشان که با هزینه بالا ازدواج کرده‌اند، یا با بخشش همه حقوق خود جدا شدند یا آرامش زندگی امثال من رانداشتند و حسرت می‌خوردند.

شهره تأکید می‌کند که فرقی ندارد مهریه پایین باشد یا بالا و ادامه می‌دهد: بقا و استحکام زندگی به نوع رفتار همسران باهم مرتبط است وگرنه هم با مهریه کم، هم با مهریه زیاد، ممکن است زندگی دچار مشکلات حاد شود؛ ازاین رو علاوه بر مهریه، خرید عقد و جهیزیه را هم ساده گرفتم و به جای تقلید، دنبال انجام کار درست بودم.

سنت شکنی

مهديه سالاری، با ۴۴ سال سن، مدرسه فرزند و دانشجوی کارشناسی ارشد است. دقیقاً بیست سال از زندگی مشترکش می‌گذرد، اما این طور که تعریف می‌کند حتی یک لحظه هم به خاطر پایین بودن مبلغ مهریه خود نگران نشده است: پدرشوهرم هفت عروس داشت که من پنجمینشان بودم و وقتی در جلسه خواستگاری دیدند پدرم مهریه را چهارده سکه مطرح کرد، خیلی متعجب شدند و گفتند چون حداقل مهریه عروس‌های دیگرشان پانصد سکه است، باید مهریه شما هم بیشتر باشد ولی ما قبول نکردیم؛ حتی پیشنهاد زمین دادند که باز هم نپذیرفتیم. او عمل به دستورات دینی و قرآنی را عامل موفقیت و پایداری زندگی مشترک می‌داند و معتقد است ازدواج آسان، برکت، محبت و شیرینی خاص خودش را دارد؛ به همین دلیل تایی تواند اطرافیان را به این کار تشویق می‌کند: بعد از عقد، مادرشوهرم با خوشحالی و افتخار به همه می‌گفت که مهریه من چهارده سکه است. یکی از جاری‌هایم نیز که مهریه‌اش ۵۱۴ سکه بود، پانصد عددش را بخشید. در مجموع از همان ابتدا از زندگی و همسرم راضی بودم و هستم. به لطف خدا زندگی متعادلی داریم. باینکه دوست دارم همه این حس و حال خوب را تجربه‌کنند، عروس‌هایمان را مجبور نکردیم که حتماً چهارده سکه مهریه داشته باشند و خودشان تصمیم‌گیرفتند.

صداق خوشبختی

خرده‌روایت‌هایی از دختران دیروز و امروز درباره مهریه

در روزگاری که مهریه، به‌ایمان اصل‌مطلب مجالس خواستگاری، به‌چالشی بزرگ بر سر راه تشکیل خانواده یا حفظ و پایداری آن تبدیل‌شده و بحث‌ها و دیدگاه‌های مختلفی در این باره وجود دارد، هنوز هستند دخترانی که به‌نگاهی زیبا و درک‌درست از فلسفه ازدواج و مهریه، میزانی معقول برای آن در نظری می‌گیرند و نمی‌گذارند شیرینی و برکت این هدیه، جای خود را به تلخی اختلافات و راهروهای دادگاه بدهد یا کاهش و افزایش نرخ فلز زرد، معیار خوشی یا ناخوشی حال زندگی‌شان باشد.

زهره شایان‌فار

همان ۱۵ سکه را هم بخشیدم

مائده خانم هم متولد سال ۱۳۵۸ و با تحصیلات کارشناسی، مادر چهار فرزند و حافظ قرآن کریم است. با اینکه برای عروس‌های خانواده پدری مهر بالای صد سکه را پذیرفته‌اند، اما خودش به سنت خانوادگی عمل کرده و انتخابش چهارده سکه بوده است. حالا بعد از ۲۶ سال زندگی مشترک، نه تنها یک لحظه هم پشیمان نیست، بلکه رمز موفقیت زندگی‌اش را همین مهریه مناسب و معقول می‌داند: سال ۱۳۷۶ بود که عقد کردیم. پدرم در جلسه خواستگاری گفت کالا نمی‌فروشیم که هرچه‌گران‌تر بدهیم، سودمان بیشتر باشد. من هم کاملاً با پدرم موافق بودم؛ چون با همین طرز تفکر که مادیات، خوشبختی نمی‌آورد، تربیت شده بودیم؛ فقط با توجه به علاقه‌ام به امام خمینی ^(ره)، یک سکه هم به نام ایشان به مهریه اضافه‌کردم. ۱۰ سال که از زندگی‌مان گذشت، همسرم هر یک یا چندماه، یک سکه به من می‌داد و می‌گفت: نگه دار! ولی نمی‌دانستم برای چه؛ آن‌هم در شرایطی که وضع خوبی نداشتیم. وقتی به هشت عدد رسید، گفت که بابت مهریه است. من خیلی ناراحت شدم و همه

مهریه حق فطری زن و سنتی معقول است

مهریه جزو حقوق زنان است که اسلام آن را امضا کرده است، نه ابداع. در واقع مهریه پیش از اسلام هم وجود داشت، اما به صورت غیرمنطقی؛ مثلاً خانواده داماد به جای مهریه عروس، خواهر داماد را به خانواده عروس می‌دادند (نکاح شغار)، اما اسلام این رویه نامعقول را اصلاح کرد، به‌گونه‌ای که هم مهریه را حق خود زن دانست و هم دو شاخصه مالیت و مالکیت و نیز پرداخت از روی مهر و صمیمیت را برای آن ضروری شمرد. این مطلب را سکینه نیک، دانش‌پژوه درس خارج مهریه حوزه علمیه، بیان می‌کند و ادامه می‌دهد: با وجود این امروزه شاهدیم که عده‌ای می‌گویند مگر زن کالا است و خرید و فروش می‌شود که برایش مهریه تعیین کنیم؟! چنین پرسش‌هایی از آنجا نشئت می‌گیرد که مهریه را مالک ارزش‌گذاری برای زن می‌دانند که تصویری نادرست است؛ مثلاً وقتی برای کسی هدیه یک میلیونی تهیه می‌کنیم، آیا به معنای این است که ارزش آن فرد به این میزان است؟! قطعاً خیر. مهریه قیمت و ارزش زن نیست، بلکه هدیه

دیگران را هم تشویق می‌کنم

آیدا خانم، دیگر میهمان این گزارش که در پانزده سالگی ازدواج کرده است و حالیکه فرزند دارد، می‌گوید: از همان ابتدا که خودم را شناختم، متوجه شدم ارزش زن به عدد

مهریه اش نیست. او که با وجود رسم مهریه بیش از سیصد سکه در خانواده خود و همسرش، چهارده سکه را انتخاب کرده است، اضافه می‌کند: همین چهارده سکه را هم برای تبرک به نام چهارده معصوم قبول کردم و ممکن است در ادامه آن را بیخشم. تا اینجا ی زندگی که نه تنها پشیمان نیستم، بلکه دیگران را هم تشویق می‌کنم تا منشأ خیر و مروج این سنت حسنه باشند. به تازگی با مادر دوستم صحبت کردم تا راضی شد مهریه دخترش چهارده سکه باشد.

ایجاد الفت، کارکرد اصیل مهریه

دکتر حمید صادقیان، به عنوان مشاور باسابقه حوزه خانواده و ازدواج، معتقد است بخشی از قوانین ازدواج، سنت الهی و اسلامی است که به منظور پیشگیری از آسیب‌ها و تحکیم بنیان خانواده وضع شده است؛ درست مانند سایر قوانین الهی (از جمله رعایت حریم محرم و نامحرم، پوشش، انفاق و...) که برای خیر و صلاح ما وضع شده‌اند. مهریه نیز همین‌طور است و یک هدیه متناسب با توان اقتصادی مرد، به عنوان نشانه مهر و محبتش به زن در آغاز زندگی است. اما امروزه مهریه این کارکرد اصیل و الهی خود را از دست داده و به ابزاری برای تأمین مقاصد مادی یا فرهنگی اجتماعی تبدیل‌شده است. برخی خانم‌ها می‌خواهند از این طریق، مرد را به زندگی در چالش‌های زندگی یا هنگام جدایی می‌دانند، برخی منبع درآمد و استقلال مالی و... به همین دلیل این روزها یکی از مراحل مهم خواستگاری را جلسه چانه‌زنی بر سر مهریه تشکیل می‌دهد و معمولاً آقایان به مهریه‌هایی متعد می‌شوند که در توانشان نیست.

او کاهش تعهدات مرد به زندگی و آسیب‌پذیری بنیان خانواده را یکی از دلایل تغییر کارکرد مهریه و تقویت وجه اقتصادی آن در نظر مردم معرفی می‌کند و می‌گوید: دختران و خانواده‌هایشان به خاطر ترس از فروپاشی زندگی مشترک به مرور مهریه را به اهرم فشار علیه مرد تبدیل کردند و دولت نیز با وضع قوانین سختگیرانه برای مردانی که توان پرداخت مهریه رانداشتند، به این شرایط دامن زد؛ اما اخیراً که این قوانین حذف‌شده است، امید می‌رود در آینده مجدداً شاهد نگاه درست و اصیل جامعه به مهریه باشیم.

این مدرس دانشگاه با تأکید بر اینکه بهره‌مندی از اخلاق، ایمان و مهارت‌های زندگی (مانند کنترل هیجانات، تبادل عاطفی درست، حل تعارض، مشورت و...) در موفقیت و پایداری زندگی مشترک حرف اول را می‌زند، پیشنهاد می‌کند که در عین حال اگر خانم‌ها نگران پایین بودن مبلغ مهریه‌شان هستند، می‌توانند مواردی غیرنقدی مانند سفرهای زیارتی یا ملکیت خانه یا اموالی راکه طی زندگی به دست می‌آید در کنار مهریه نقدی در نظر بگیرند.

بی تأثیری مهریه در پایداری زندگی

از نگاه دکتر حسین اکبری، جامعه‌شناس و عضو هیئت علمی دانشگاه فردوسی، مهریه در سیر تاریخی و دینی خود، همواره سنتی برای ابراز ارادت مرد و قوام و دوام خانواده بوده است و اشکالاتی هم که در چگونگی آن وجود داشته به برکت اسلام برطرف شده، اما در برهه‌کنونی این کارکرد صرفاً و بیش از حد در بعد مادی مهریه محصور شده است و به همین دلیل دیگر نقشی در استحکام زندگی مشترک ندارد؛ تشکیل خانواده یک قرارداد دوطرفه است که هر دو طرف از آن نفع می‌برند و نباید این نفع فقط به یک جانب محدود شود. برخی خانم‌ها به جبران اینکه مرد حق طلاق دارد، مهریه را بالا می‌گیرند تا مرد امکان استفاده از این حق رانداشته باشد، در صورتی که تأثیری ندارد؛ خصوصاً اگر مرد توان پرداخت آن رانداشته باشد. به عبارت دیگر در این حالت، هم زن از آن ضمانت اقتصادی که دنبالش بوده است، محروم می‌ماند، هم مرد دچار سختی و رنج می‌شود، هم زندگی از هم می‌پاشد.

اواضافه می‌کند: اینکه امروز حدود ۷۰ درصد درخواست‌های طلاق توسط بانوان به ثبت می‌رسد، نشان می‌دهد مهریه تنها در چالش‌ها و اختلافات زندگی مشترک نقش بازدارنده ندارد، بلکه به عاملی برای تشویق خانم‌ها به فروپاشی خانواده تبدیل‌شده است. نقش مهریه و انگیزه دریافت آن در تقاضای طلاق از سوی خانم‌ها، بررسی‌های علمی دقیقی را می‌طلبد؛ همچنین باید دید مهریه با کارکرد کنونی، ازدواج را تسهیل می‌کند یا برعکس برای ازدواج نوعی مانع فکری و ذهنی می‌سازد؟

استاد دانشگاه فردوسی ضمن تأکید بر ضرورت بازاندیشی درباره مهریه و کارکردهای آن، خاطرنشان می‌کند، به باور جامعه‌شناسان برخی پدیده‌ها در دوره‌ای بی‌کارکرد یا کارکارکرد می‌شوند و مهریه هم شامل همین عارضه شده است. لازم است تغییراتی در قوانین مهریه صورت گیرد تا ضمانت زندگی برای هر یک از زن و مرد، به تعادل برسد و کارکرد مهریه به فلسفه اولیه‌اش، یعنی هدیه و پیشگفتنی برای تشکیل زندگی مشترک، برگردد و در حد معقول و توان واقعی مرد تعیین شود.

شنبه

۲۲ دی‌ماه ۱۳۹۵

شماره ۴۲۴

۱۳

گزارش